

Lietuvos gyventojų požiūris į teisėsaugos institucijas ir teismus bei viešojo saugumo situacijos suvokimas

Dr. Eglė Vileikienė

Vidaus reikalų ministerijos
Viešojo saugumo politikos departamento
Vyriausioji specialistė

2014.02.25

Tyrimo metodika

- Reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa VRM ir Policijos departamento prie VRM iniciatyva buvo atlikta 2013 m. rugpjūčio 7-21 d., rugsėjo 16-26 d. ir spalio 8-16 d. Pagal parengtą klausimyną apklausą atliko „Socialinės informacijos centras“.
- Visose Lietuvos savivaldybėse individualių interviu būdu buvo apklausti 15-74 m. gyventojai (atlikti 3036 interviu).
- Buvo panaudota daugiapakopė tikimybinė atranka. Respondentų atranka parengta taip, kad kiekvienas Lietuvos gyventojas turėtų vienodą tikimybę būti apklaustas.
- Tyrimo rezultatų statistinė paklaida neviršija 1,8 proc. esant 95 proc. patikimumui.
- 2013 m. apklausos rezultatai lyginami su 1997, 2005-2012 m. apklausų duomenimis.

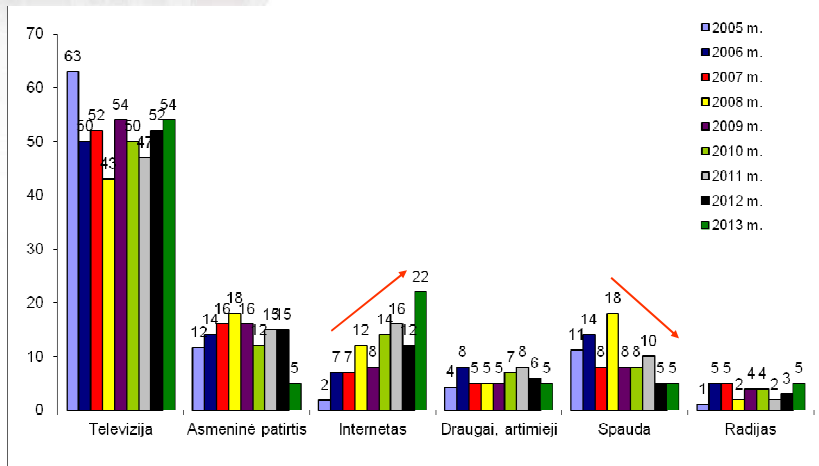
Vertinimo lygiai

- **Bendras (situacija vertinama bendrai šalyje):**
 - Kontaktai su institucijomis
 - Pasitikėjimas ir veiklos vertinimas
 - Pareigūnų vertinimas
 - Korupcijos suvokimas
- **Vietinis (situacija vertinama savo gyvenamojoje vietovėje):**
 - Saugumo jausmo suvokimas
 - Rizikos tapti nusikaltimo auka vertinimas
 - Kriminogeninės situacijos vertinimas
 - Atskirų veiklos sričių vertinimas

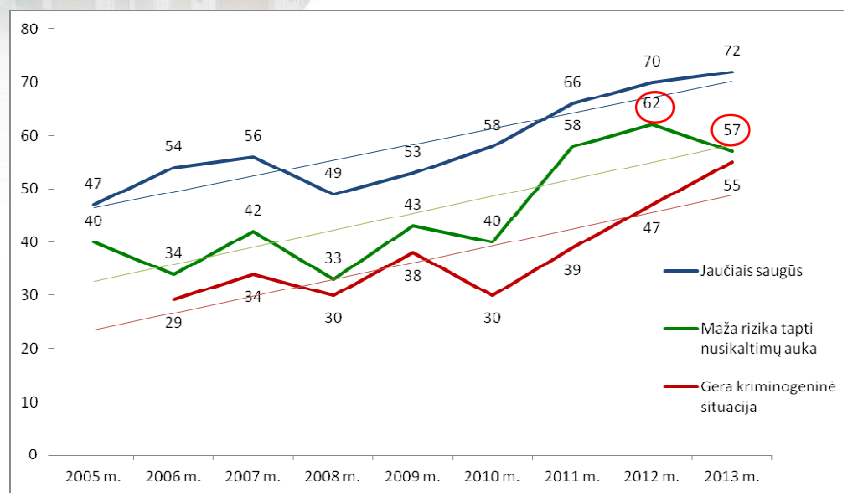

Viešojo saugumo būklės vertinimas

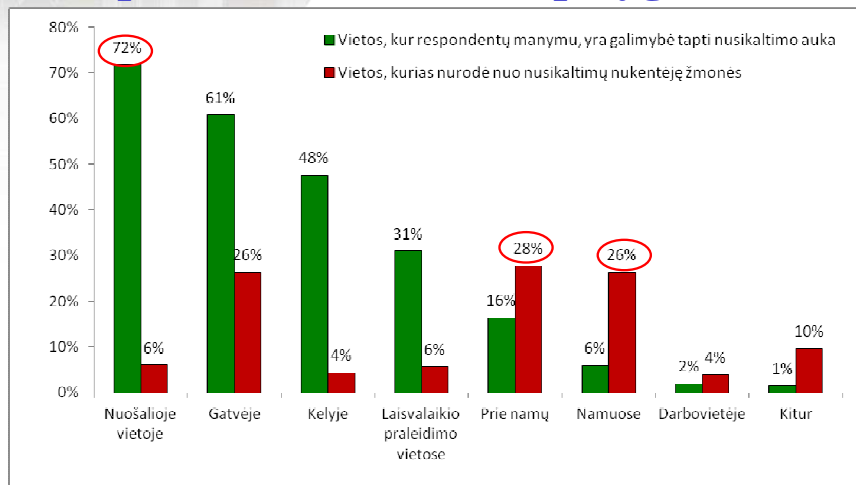
Svarbiausi informacijos šaltiniai apie viešąjį saugumą

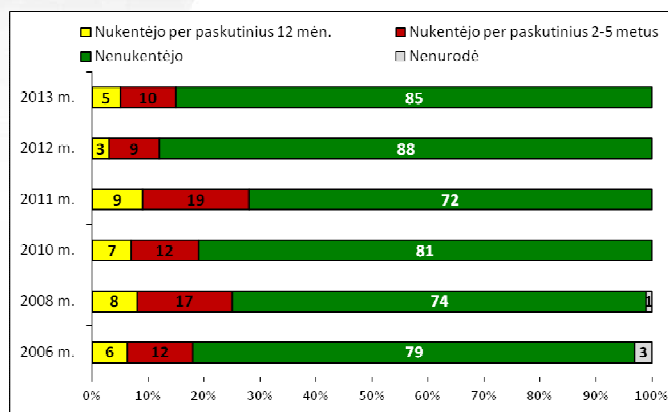
Viešojo saugumo situacijos suvokimas (tik teigiamos reikšmės)

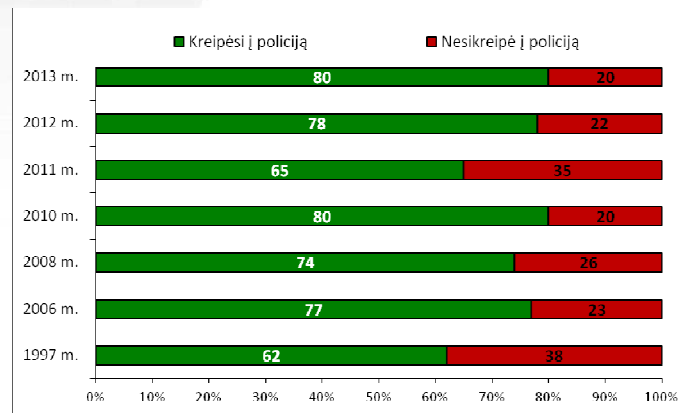
Įsivaizduojamos ir realios grėsmės tapti nusikaltimo auka palyginimas

Gyventojai arba jų artimieji per paskutinius 5 m. tapę nusikaltimo aukomis

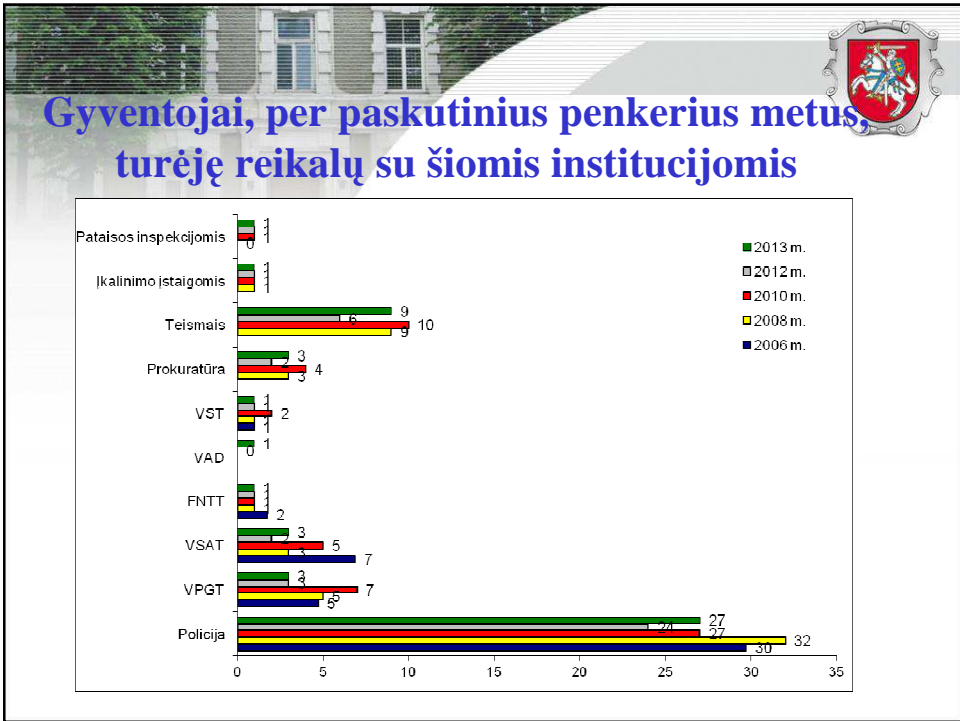
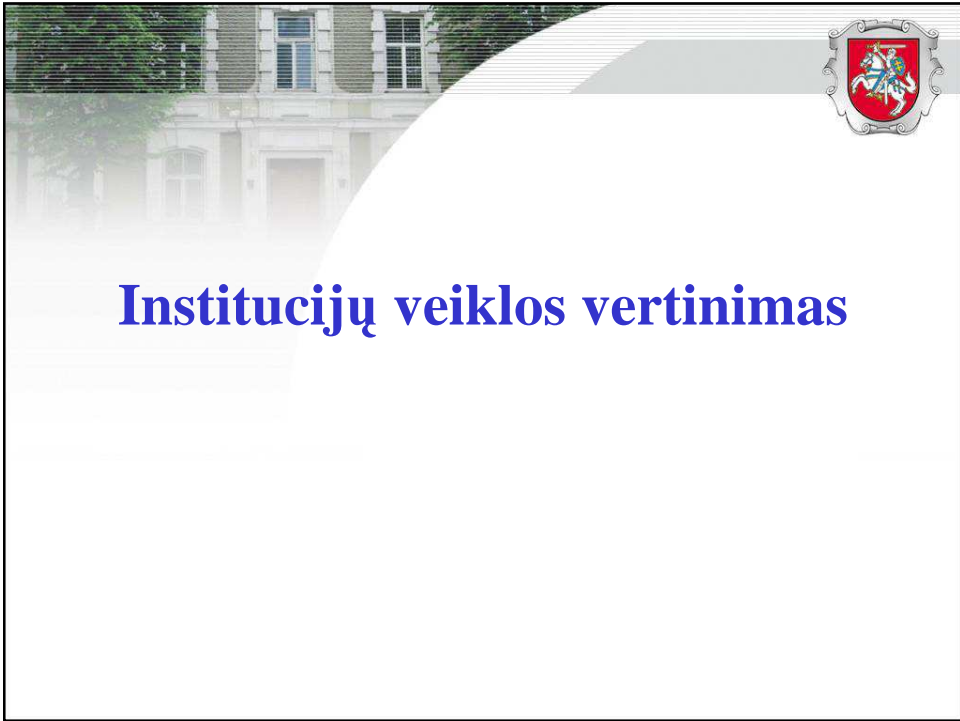

Nukentėjusieji, kurie kreipėsi į policiją

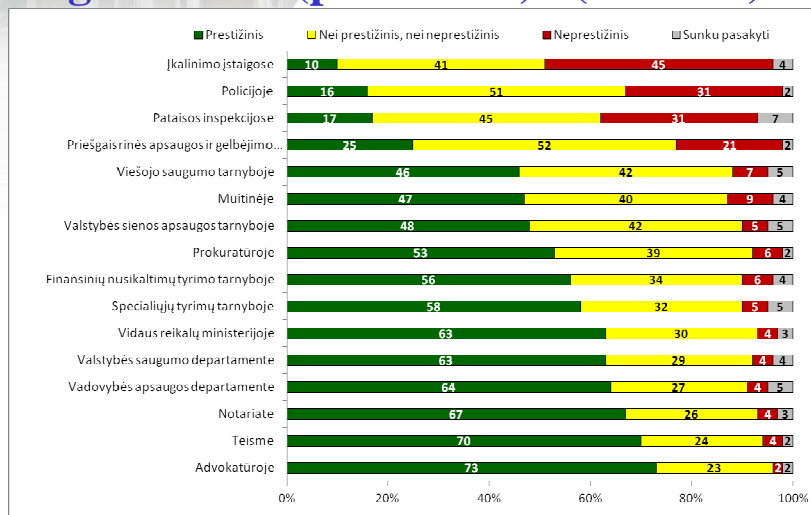

Priežastys, dėl kurių nukentėjusieji nesikreipė į policiją

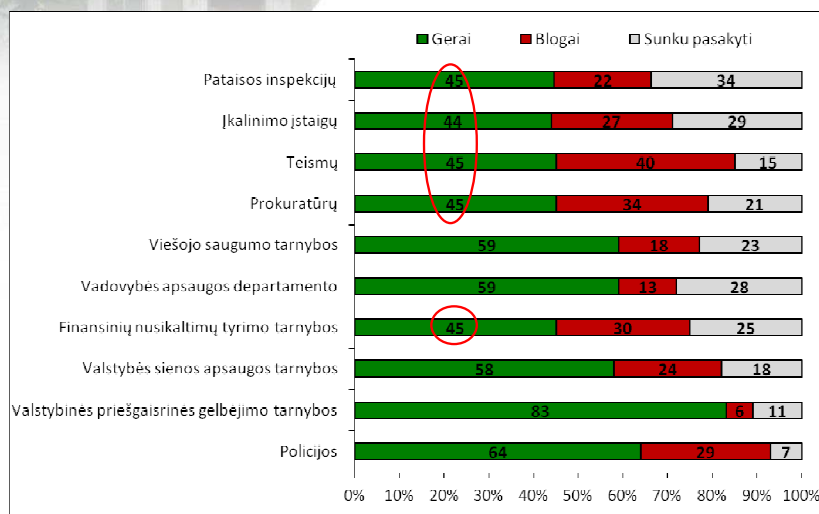
	1997 m.	2006 m.	2008 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Nesitikėjau, kad nusikaltėlis bus surastas	1	1	1	1	1	1
Nenorėjau turėti reikalų su policija	1	2	2	3	2	3
Netikėjau, kad nusikaltėlis bus nubaustas	2	3	3	2	1	2
Nemaniau, kad tai labai rimta	3	4	5	2	4	4
Nenorėjau dalyvauti teisme	3	5	4	4	5	6
Iš dalies tai mano paties kaltė	4	4	6	5		
Nenorėjau gaišti laiko	4	3	3	3	2	2
Konfliktą išsprendėme be policijos		4	4	3	2	4
Bijojau nusikaltėlių keršto	5	5	5	5	4	6
Netinkamas policijos pareigūnų elgesys su nukentėjusiais	5	5	5	5	5	6
Nedideli nuostoliai, todėl neverta kreiptis į policiją					3	2

Ar darbas šiose institucijose yra gerbiamas (prestižinis)? (2011 m.)

Institucijų darbo vertinimas

Institucijų darbo vertinimas 2005-2013 m.

Teigiamai vertinančių dalis proc.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
VPGT	77	75	83	82	84	85	86	83	83
Policija	43	42	53	47	51	61	59	64	64
VSAT	43	48	46	64	45	51	58	55	58
VAD	34	48	45	55	29	35	56	48	59
VST		40	29	49	32	35	59	45	59
FNTT	29	34	23	38	22	29	46	34	45
Prokuratūros				37		22	31	30	45
Teismai				34		24	33	27	45
Pataisos inspekcijos				34		29	33	34	45
Įkalinimo įstaigos				34		28	36	32	44

Nepasitikėjimo policija priežastys (N=811)

1	Korupcijos apraiškos policijoje	„Korumpuota“, „Dėl policijos kyšininkavimo“, „Policininkai tik nori išpešti pinigų“	26
2	Prasta policijos darbo kokybė	„Blogai dirba“, „Neatlieka savo darbo“, „Nemanau, kad policija tirta nusikaltimus ir gaudo nusikaltėlius“, „Policijoje nėra tvarkos“, „Vertina pagal nuveiktus darbus“	24
3	Neteisimumo jausmo suvokimas	„Policininkai neteisimai nubaudžia/ sulaiko/ apkaltina“, „Policijoje daug neteisybės“, „Policininkai neatsižvelgia į žmogų“, „Policija ne visus vienodai baudžia“, „Policininkai žiūri tik savo interesų“, „Policininkai gali apgauti“	15
4	Policijos pareigūnų savybės	„Policininkai yra nesąžiningi“, „Policininkai yra nemandagūs (yra grubūs, nemoka bendrauti“, „Policininkams trūksta kompetencijos“, „Policininkai naudojami savo padėtimi“	13
5	Bendra neigiama nuomonė apie policiją	„Dėl neigiamos bendros nuomonės/ atsiliepimų“, „Nemano, kad yra priežasčių pasitikėti policija“	8
6	Neigiama asmeninė patirtis	„Turėjo blogos patirties“	7
7	Nepatenkinamas reagavimas	„Policija neoperatyviai reaguoja/ neatvyksta į iškvietimus“, „Policija nereaguoja į skundus, problemas“	6
8	Neigiama žiniasklaidos įtaka	„Dėl neigiamų pranešimų apie policijos darbus žiniasklaidoje“	5
9	Kita	„Nes policininkai gauna per mažus atlyginimus“, „Policija pateikia per mažai informacijos apie savo veiklą“, „Mano, kad policininkai yra nusikaltėliai“, „Policija siekia tik nubausti“, „Policijoje per daug moterų“	6

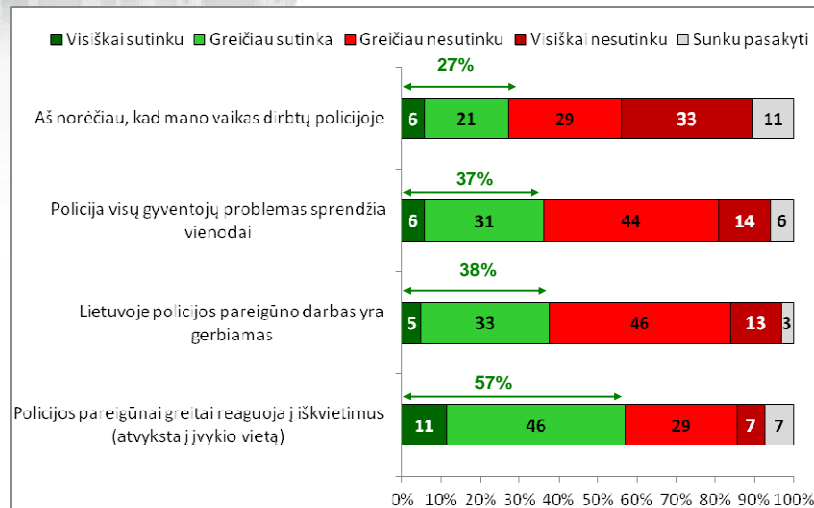

Nepasitikėjimo teismais priežastys (N=1368)

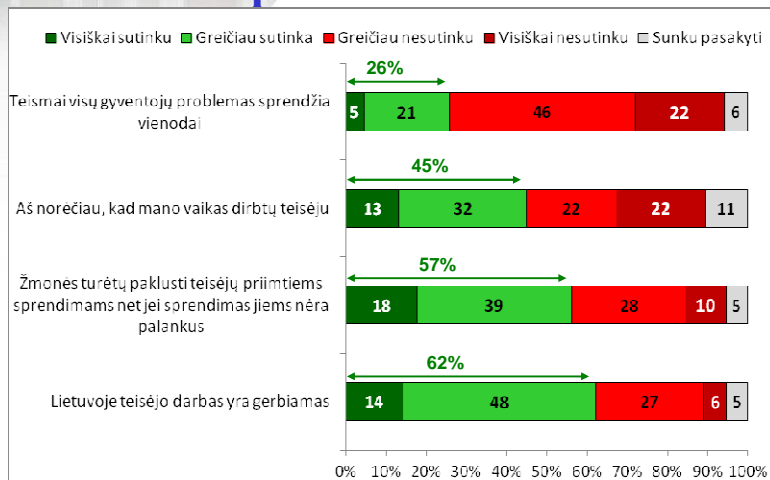
1	Išitikinimas apie korupciją teismuose	„Teismai yra korumpuoti“, „Teismuose klesti kyšininkavimas“, „Teisėjus galima papirkti“	45%
2	Abejojama teismų priimamais sprendimais	„Teismai nepriima teisingų sprendimų“, „Teismuose nėra teisybės“, „Teismai ne visus vienodai baudžia“, „Teismus laimi tik turintys pinigų“, „Advokato ir teisėjo sutarimas nulemia teismo baigtį“, „Teismai yra šališki“, „Teismai nesiremia įrodymais“, „Yra daug užsakomųjų teismų, sufabrikuotų bylų“, „Teismai nubaudžia nekaltus žmones“, „Nemano, kad teismai nuteisia kaltuosius“	39%
3	Neigiama žiniasklaidos įtaka	„Dėl neigiamų pranešimų apie teismų darbą žiniasklaidoje“	9%
4	Prasta teismų darbo kokybė	„Teismai neatlieka savo darbo“, „Teismai vilkina bylas“, „Teismai blogai dirba“, „Teismai nieko neiširia“, „Teismų sistema yra prasta“	8%
5	Bendra neigiama nuomonė	„Dėl neigiamų atsiliepimų apie teismų darbą“, „Dėl blogos teisėjų reputacijos“, „Dėl skandalų teismuose“, „Nemano, kad yra priežasčių pasitikėti teismais“	7%
6	Abejojama teismų sąžiningumu	„Teismai dirba nesąžiningai“, „Teismai gali apgauti“	5%
7	Neigiama asmeninė patirtis	„Turėjo blogos patirties“	3%
8	Neigiamos teisėjų savybės	„Teisėjai naudojami padėti“, „Teisėjai yra nekompetentingi“, „Teisėjai yra nemandagūs“	2%
9	Kitos priežastys	„Teismai neatsižvelgia į žmogų“, „Teismai pateikia nepakankamai informacijos“, „Mano, kad teismai nesavarankiški“	3%

Gyventojai sutinkantys su šiais teiginiais apie policiją

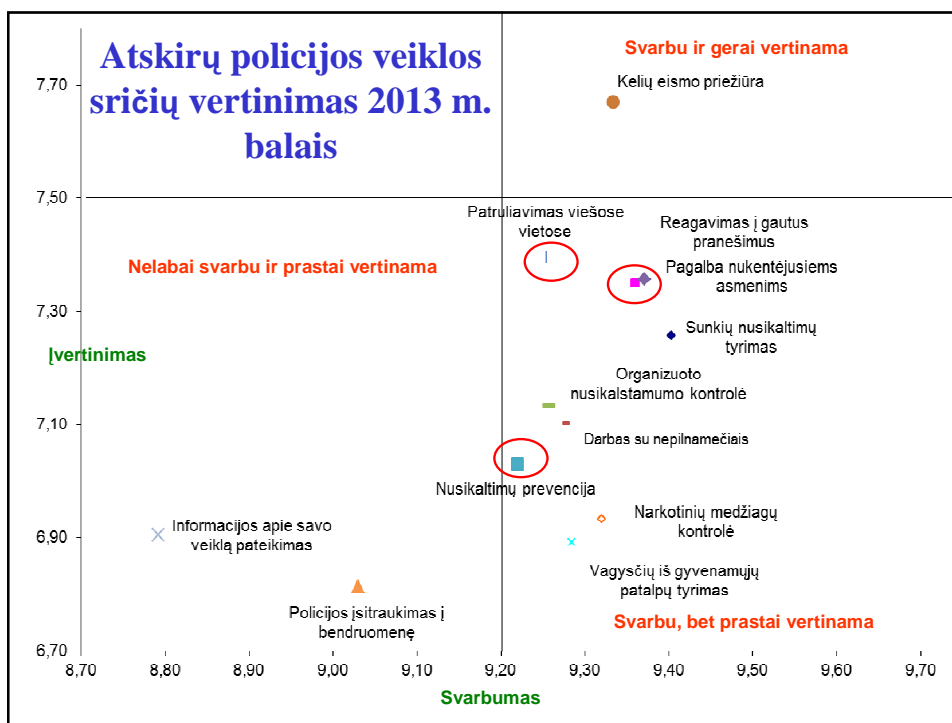

Gyventojai sutinkantys su šiais teiginiais apie teismus

Viešųjų paslaugų vertintojų pasitenkinimo indekso apskaičiavimo metodika

- Metodika parengta remiantis:
 - Europos vartotojų pasitenkinimo valdymo vadovu, kuri 2008 m. parengė Europos viešojo administravimo tinklas (EUPAN),
 - Kitų šalių, tokių kaip Jungtinė karalystė, Airija, Slovėnija, Liuksemburgas ir kt., patirtimi.

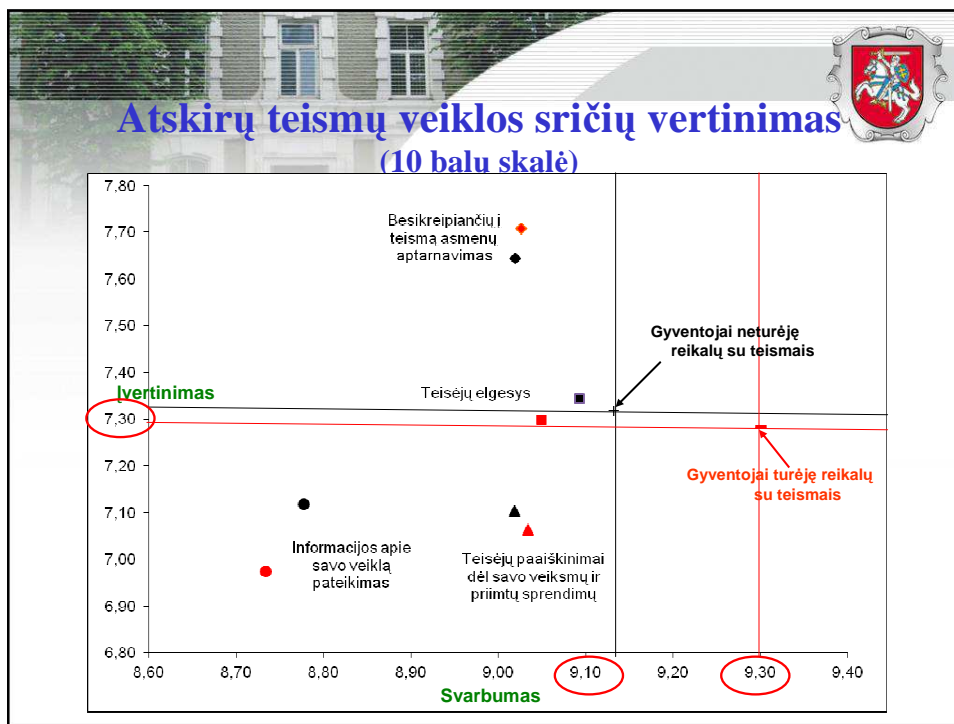

Atskirų policijos veiklos sričių vertinimas balais

	Bendras vertinimas	Kelių eismo priežiūra	Reagavimas į pranešimus	Pagalba nukentėjusiems asmenims
2013 m.				
Svarba	9,21	9,33	9,36	9,37
Vertinimas	7,49	7,67	7,35	7,36
2012 m.				
Svarba	8,10	8,54	8,67	8,33
Vertinimas	6,53	6,75	6,53	6,51

	Sunkių nusikaltimų tyrimas	Darbas su nepilnamečiais teisės pažeidėjais	Patrulavimas viešose vietose	Organizuoto nusikalstamumo kontrolė	Narkotinių medžiagų kontrolė	Vagysčių iš gyvenamųjų patalpų tyrimas
2013 m.						
Svarba	9,40	9,26	9,25	9,27	9,32	9,29
Vertinimas	7,26	7,13	7,39	7,10	6,93	6,89
2012 m.						
Svarba	8,71	8,48	8,52	8,52	8,59	8,61
Vertinimas	6,34	6,25	6,26	6,12	6,04	5,90

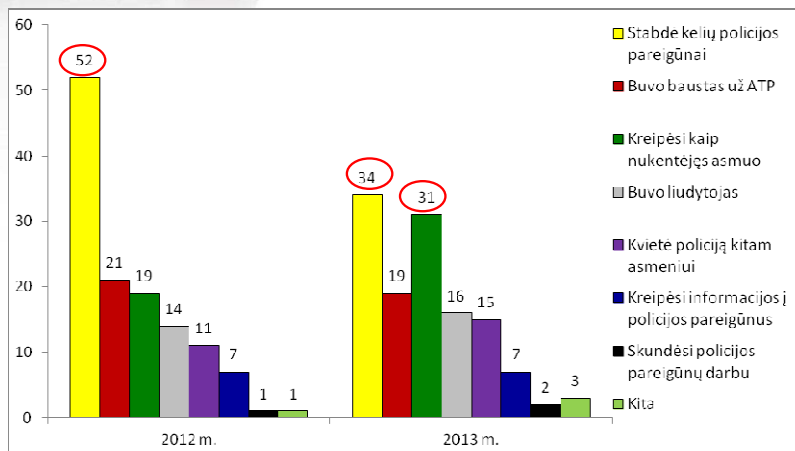
	Nusikaltimų prevencija	Policijos įsitraukimas į bendruomenę	Informacijos apie savo veiklą pateikimas
2013 m.			
Svarba	9,22	9,03	8,79
Vertinimas	7,03	6,81	6,90
2012 m.			
Svarba	8,06	8,02	6,94
Vertinimas	6,18	5,84	5,90

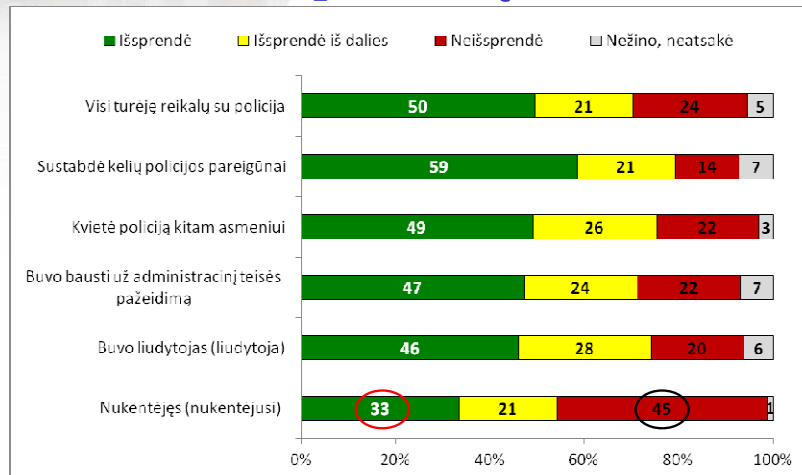

Policijos pareigūnų ir teisėjų vertinimas

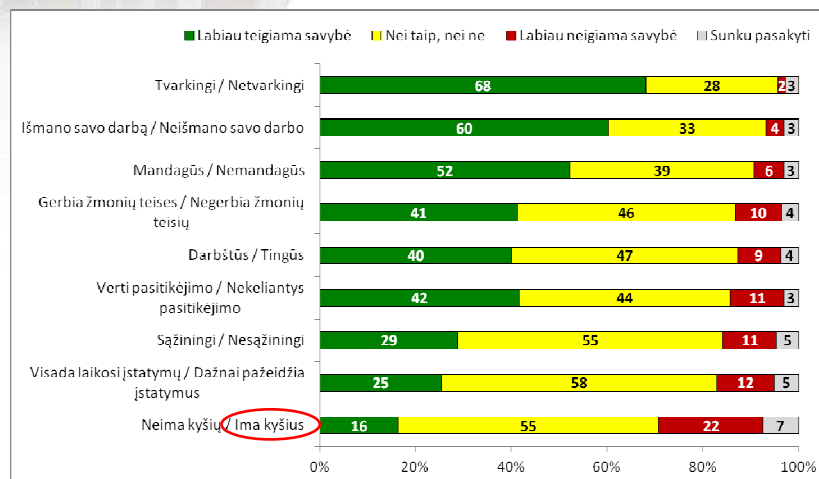
Kontaktų su policija pobūdis

Ar policijos pareigūnai išsprendė jūsų problemą?

Policijos pareigūnų savybių vertinimas

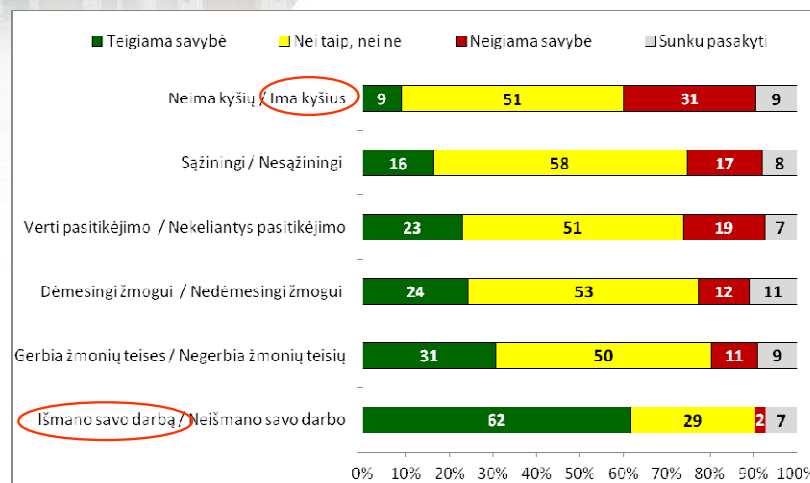

Policijos pareigūnų vertinimo pokyčiai (skirtumas tarp teigiamos ir neigiamos reikšmės)

	Tvarkingi - Netvarkingi	Išmano savo darbą - Neišmano savo darbo	Mandagūs - Nemandagūs	Darbstūs- Tingūs	Gerbia žmonių teises - Negerbia žmonių teisių	Verti pasitikėjimo- Nekeliantys pasitikėjimo	Sąžiningi- Nesą- žiningi	Visada laikosi įstatymų- Dažnai pažeidžia įstatymus	Neimantys kyšių Imantys kyšius
1997 m.	31	-10	-1	-11		-15			
2006 m.	24	21	6	0	-8	-19	-15	-28	
2008 m.	23	24	9	18	0	-14	-5	-21	
2010 m.	56	45	30	16	12	0	-7	-13	
2011 m.	38	28	21	22	20	1	4	-9	-20
2012 m.	52	48	33	24	18	10	1	-8	-27
2013 m.	66	56	46	31	31	31	18	13	-6

Teisėjų savybių vertinimas

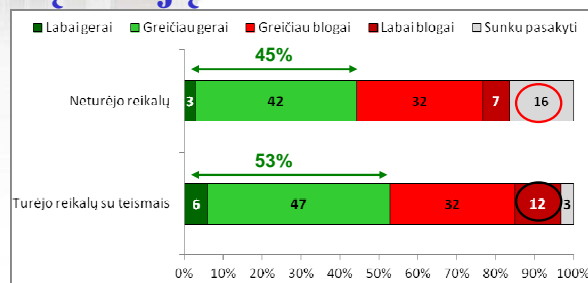

Teisėjų ir policijos pareigūnų vertinimo palyginimas (skirtumas tarp teigiamos ir neigiamos reikšmės)

	Išmano savo darbą - Neišmano savo darbo	Dėmesingi žmogui – nedėmesingi	Mandagūs - Nemandagūs	Gerbia žmonių teises - Negerbia žmonių teisių	Verti pasitikėjimo - Nekeliantys pasitikėjimo	Sąžiningi - Nesažiningi	Neima kyšių - ima kyšius
Teisėjai	60	12		20	4	-1	-22
Policijos pareigūnai	56		46	31	31	18	-6

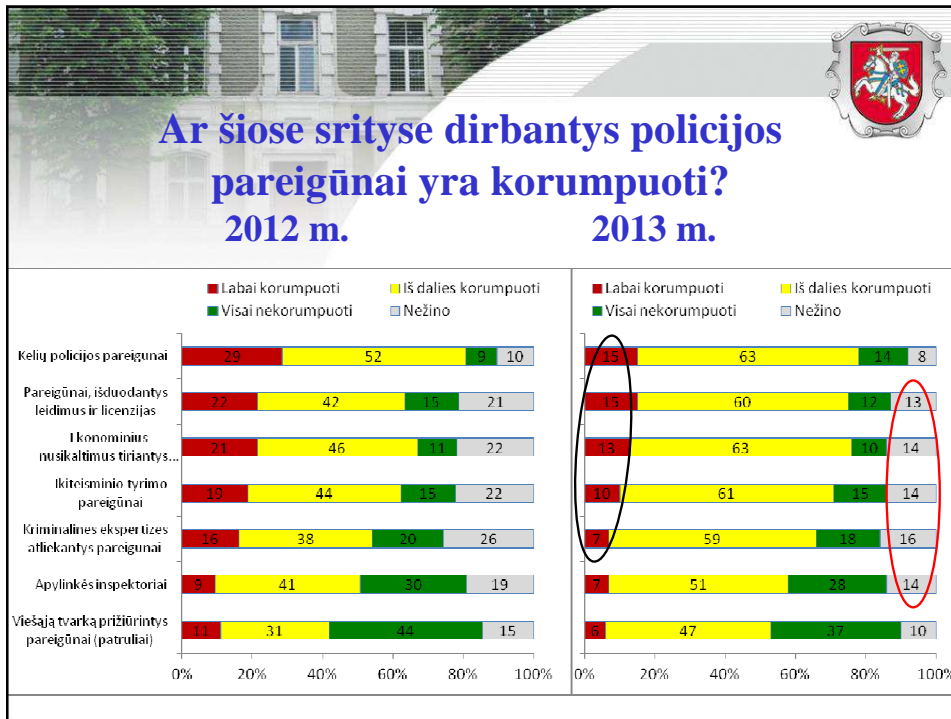
Asmeninių kontaktų su teismais įtaka jų veiklos vertinimui

	Turėjo reikalų su teismais	Neturėjo reikalų
Išmano savo darbą / Neišmano savo darbo	61	60
Gerbia žmonių teises / Negerbia žmonių teisių	23	20
Dėmesingi žmogui / Nedėmesingi žmogui	8	13
Verti pasitikėjimo / Nekeliantys pasitikėjimo	9	4
Sąžiningi / Nesažiningi	4	-1
Neima kyšių / Ima kyšius	-9	-23

Korupcijos suvokimas

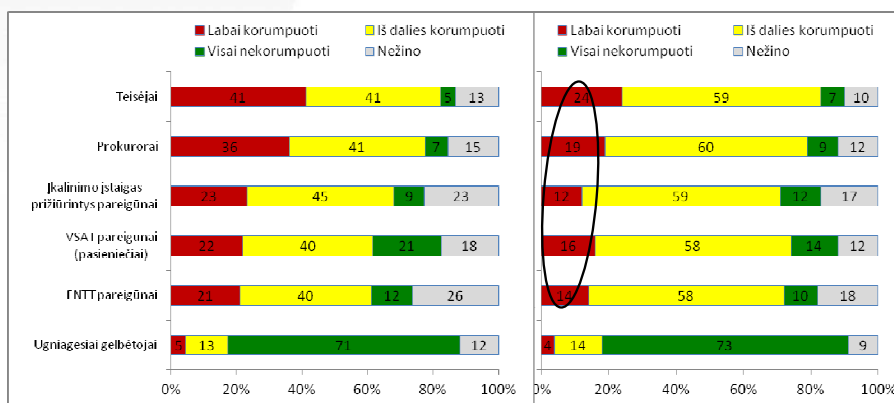

Ar šiose srityse dirbantys pareigūnai yra korumpuoti?

2012 m.

2013 m.

Kyšininkavimo indeksai

	Turėjo reikalų*	Prievartavimo	Davimo	Efektyvumo
Kelių policijos pareigūnai	555	0,18	0,13	0,97
Teisėjai	229	0,09	0,02	0,50
Apylinkės inspektoriai	150	0,05	0,01	100
Advokatai	146	0,09	0,04	0,83
Viešąją tvarką prižiūrintys pareigūnai (patruliai)	144	0,06	0,03	100
Ikiteisminio tyrimo pareigūnai	102	0,07	-	-
Ugniagesiai gelbėtojai*	60	-	-	-
Pareigūnai, išduodantys leidimus ir licencijas*	56	0,11	0,05	100
Prokurorai*	56	0,09	0,05	0,67
Kriminalinės ekspertizės atliekantys pareigūnai*	43	0,09	0,02	100
VSAT pareigūnai*	38	0,08	0,03	100
Įkalinimo įstaigų pareigūnai*	22	0,19	0,05	100
FNTT pareigūnai*	12	0,08	-	-
Ekonominius nusikaltimus tiriantys pareigūnai*	11	0,07	-	-

* Atvejai, kuriuos minėjo mažiau nei 100 respondentų

Išvados (1)

- Tiriamuoju laikotarpiu pagerėjo gyventojų nuomonė daugeliu klausimų, susijusių viešojo saugumo būklės ir policijos veiklos vertinimu.
- Per devynerius metus pastebimai išaugo savo gyvenamojoje vietoje (mieste ar rajone) saugiai besijaučiančių, gerai kriminogeninę situaciją vertinančių ir manančių, kad rizika tapti nusikaltimo auka maža, gyventojų dalis. Tai yra vieni geriausių rodiklių tiriamuoju laikotarpiu.
- Pagrindiniu informacijos šaltiniu apie viešąjį saugumą gyventojams vis dar yra televizija, nors jos svarba kasmet mažėja. Asmeninės patirties svarba yra gerokai mažesnė – ją, kaip pagrindinį šaltinį, įvardijo tik kiek daugiau nei dešimtadalis apklaustų asmenų. Pastaraisiais metais pastebimai išaugo interneto svarba.

Išvados (2)

- Dauguma gyventojų mano, kad didžiausia rizika tapti nusikaltimo auka yra nuošalioje vietoje ar gatvėje, tuo metu realiai žmonės dažniausiai nukenčia jiems artimiausioje aplinkoje – namuose ir prie namų.
- Dauguma nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų apie šį įvykį praneša teisėsaugos institucijoms.
- Pagrindinės nesikreipimo į policiją priežastys yra šios: manymas, kad nusikaltėlis nebus surastas ar nubaustas, nenoras gaišti laiko ir nedideli nuostoliai.

Išvados (3)

- Gyventojų apklausų duomenys rodo, kad viena svarbiausių ir kartu geriausiai vertinama policijos veiklos sritis yra smurtinių nusikaltimų tyrimas.
- Palyginti su 2012 m. išaugo visų vietinės policijos veiklos sričių vertinimas.
- Svarbiausiomis, bet šiek tiek prasčiau vertinamomis policijos veiklos sritimis gyventojai įvardijo šias: vagysčių iš gyvenamųjų patalpų tyrimą, narkotinių medžiagų kontrolę, organizuoto nusikalstamumo kontrolę, darbą su nepilnamečiais ir smurtinių nusikaltimų tyrimą.
- Per pastaruosius septyniolika metų pastebimai išaugo policijos pareigūnų vertinimas. Dabar gyventojai daug dažniau apibūdindami policijos pareigūnus jiems priskiria teigiamas savybes.

Išvados (4)

- Pagrindinės nepasitikėjimo policija priežastys išlieka tos pačios: įsivaizdavimas, kad policijos pareigūnai yra korumpuoti ir netenkinanti policijos darbo kokybė.
- Policijos vertinimas siejamas su įsitikinimu apie korupcijos paplitimą šioje institucijoje. Gyventojai, manantys, kad policijos pareigūnai yra korumpuoti, daug mažiau pasitiki policija ir prasčiau vertina jos darbą.
- Palyginti su 2012 m. sumažėjo gyventojų, manančių, kad policijos pareigūnai yra labai korumpuoti.
- Mažiausiai korumpuotais laikomi viešąją tvarką prižiūrintys policijos pareigūnai.

Išvados (5)

- Tik nedidelė gyventojų dalis (9 proc.) tiesiogiai susiduria su teismais. Dažniausiai su teismais turi reikalų 30-39 m., turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir didmiesčių (ypač Vilniaus) gyventojai.
- 2013 m. išaugo teismų darbo vertinimas ir pasitikėjimas teismais. Palyginti su kitais, teismus geriau vertina jauniausi (15-29 m.) ir žemesnį nei vidurinį išsilavinimą turintys asmenys.
- Turėjusiųjų ir neturėjusiųjų reikalų su teismais vertinimai yra panašūs.
- Gyventojai nesieja teismų darbo su saugumo jausmu ir kriminogeninės situacijos vertinimu.

Išvados (6)

- Pagrindinės nepasitikėjimo teismais priežastys yra šios: įsivaizdavimas, kad teismai yra korumpuoti ir abejojimas teismų priimamų sprendimų teisingumu.
- Teismų vertinimas siejamas su įsitikinimu apie korupcijos paplitimą šioje institucijoje. Gyventojai, manantys, kad teisėjai yra korumpuoti, daug mažiau pasitiki teismais ir labiau neigiamai vertina jų darbą.
- Korupcijos teismuose suvokimas yra nutolęs nuo realybės: tik 9 proc. respondentų (t. y. 21 iš 229) turėjusių reikalų su teismais nurodė, kad teisėjai iš jų reikalavo ar davė suprasti, kad nori kyšio. Ir tik 2 atvejais kyšio davimas padėjo išspręsti problemą.